

усвідомлення студентом не тільки унікальності своєї особистості, але й індивідуальної творчої неповторності себе як професіонала в майбутній педагогічній діяльності.

Література

1. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерности, основы и методы / С.И.Архангельский. – М. : Высшая школа, 1980. – 368 с.
2. Бех І.Д. Гуманістична педагогіка: перипетії становлення / І.Д.Бех // Педагогіка толерантності. – 2001. – № 2 – С.120-123.
3. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А.А.Вербицкий. – М. : Высшая школа, 1991. – 206 с.
4. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К.Маркова – М.: Междун. Гуманит.фонд «Знание», 1996. – 308 с.
5. Митина Л.М. Учитель как личность и профессионал / Л.М.Митина. – М. : Флинта, 1994. – 216 с.
6. Панько Е.А. Психология деятельности воспитателя детского сада /Е.А.Панько. – Минск: Высшая школа, 1986. – 156 с.
7. Страхов И.В. Психология педагогического такта / И.В.Страхов. – Саратов: СГУ, 1966. – 280 с.
8. Философский энциклопедический словарь / Под ред. С.С. Аверинцева и др. – 2-е изд.перераб. и допол. – М. : Советская энциклопедия, 1989. – 815 с.
9. Шиянов Е.Н. Теоретические основы гуманизации педагогического образования: Автореф. дис. на стиск. науч.степ. докт. пед. наук: 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики / Е.Н.Шиянов – Москва, 1991. – 38 с.

Анотація

У статті розглядаються суттєвість та потенційні можливості використання творчості у підготовці фахівців дошкільної освіти до роботи з сім'єю.

Аннотация

В статье рассматривается сущность и потенциальные возможности использования творчества в подготовке специалистов дошкольного образования к работе с семьей.

Summary

In the article focuses the suttevist and potential use of creativity in training pre-school education to work with the family.

Ключові слова: творчість, педагог дошкільної освіти, сім'я.

Ключевые слова: творчество, педагог дошкольного образования, семья.

Key words: creativity, teacher of preschool education, family.

Подано до редакції 13.03.2011.

УДК 37.018.1(073)

© 2011

Кобилянська Л.І.

ОСВІТНЬО-ВИХОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ГУВЕРНЕРІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасний етап розвитку системи вищої освіти в Україні характеризується активним пошуком важелів впливу на покращення якості фахової підготовки. Пріоритетом стає підготовка спеціаліста, що базується на формуванні у нього світоглядних позицій, переконань, творчих здібностей, професійної гнучкості. А орієнтація вищої освіти на формування професійно-творчої особистості, фахівця інноваційного типу, який здатен реалізувати освітні стандарти, впроваджувати нові технології, у свою чергу, вимагає ефективної організації цілісної професійної підготовки в умовах вищих навчальних закладів, оновлення її змісту, добору доцільних засобів, методів та форм його реалізації.

Спрямованість нової парадигми освіти на особистість, на задоволення її освітніх потреб передбачає створення умов, що забезпечуватимуть майбутнім фахівцям досягнення компетентності у професійній діяльності, відповідного культурного рівня, розвитку потреби до творчості. Ці умови – відповідне освітньо-виховне середовище – повинні стати "життєвим простором", у якому відбуватиметься професійне та особистісне становлення майбутнього спеціаліста.

В сучасній вітчизняній освітній практиці як відгук на суспільні потреби, прагнення й запити громадян активно поширюються альтернативні форми здобуття освіти, відроджуються прогресивні педагогічні системи минулого, з'являються нові професії, а вже відомі отримують актуальні риси й характеристики. Йдеться також і про гвернерство – цілісну педагогічну систему, галузь педагогіки, що вивчає особливості індивідуалізованого формування в домашніх умовах освіченої, гармонійно розвиненої, комунікабельної особистості з активною життєвою позицією [6, с. 231].

Сьогодні соціальне призначення професії губернатора, його затребуваність не обмежується лише наданням індивідуальних послуг окремії (достатньо заможній) родині; в Україні губернери можуть здійснювати професійну діяльність у державних та приватних дошкільних установах різних типів (міні-дитсадках, групах короткочасного перебування дітей, “дитсадках у багатоповерхівках”); співпрацювати у загальноосвітніх школах як учителі, що надають індивідуальну освітню допомогу дітям з соматичними хворобами, проблемами у вихованні й поведінці або обдарованим школярам; у якості батьків-вихователів в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу; у спеціальних навчально-виховних установах, де зростають діти з особливими потребами; працювати волонтерами у громадських організаціях, які надають відповідні послуги та підтримку родинам, де виховуються діти з функціональними обмеженнями тощо. Це у свою чергу означає, що губернери потребують належної професійної підготовки як особливий тип освітянських працівників у вищих навчальних закладах. Вузівська підготовка губернерів здійснюється в Україні у ряді навчальних закладів як спеціалізація педагогічних напрямів підготовки фахівців (“Початкова освіта”, “Дошкільна освіта”, “Музична освіта та виховання”, “Соціальна педагогіка”).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

З огляду на комплексний характер досліджуваної проблеми значний інтерес становлять розробки науковців щодо концептуальних засад загальнопедагогічної підготовки та становлення професіоналізму особистості педагога (О.Абдулліна, В.Андрущенко, Ю.Бабанський, Г.Балл, А.Бойко, Н.Гузій, І.Зязюн, А.Кузьмінський, З.Курлянд, В.Сластьонін); виявлення сутності й змісту формування готовності майбутніх педагогів до педагогічної діяльності (О.Біда, Л.Кондрашова, Н.Кузьміна, С.Литвиненко); упровадження нових педагогічних технологій у навчально-виховний процес в закладах освіти (І.Бех, А.Белкін, А.Вербицький, О.Дубасенюк, О.Падалка, О.Пєхота, О.Пометун, С.Сисоєва та ін.).

Важливими є дослідження, у яких розкрито сутність поняття “освітнє середовище” (С.Бондаревська, А.Лукіна, В.Веснін, І.Левицька, Л.Кепачевська, І.Улановська), “освітньо-виховне середовище” (Л.Бусва, Ю.Мануйлов, Л.Новикова, Н.Селиванова, В.Петрівський, І.Якиманська, В.Ясвін), “творче освітньо-виховне середовище” (Г.Любимова, О.Гуменюк, К.Приходченко, В.Ясвін), “розвиваюче освітнє середовище” (А.Валицька, Б.Ельконін, І.Фурман), “освітній простір”, “виховна система” (В.Докучаєва, Л.Новикова, С.Савченко, В.Селиванова).

Аналізуючи теоретико-практичні напрацювання учених щодо проблем професійної підготовки домашніх наставників, губернерів, соціальних губернерів, варто підкреслити значущість наукових розвідок А.Бардінова, А.Ганічевої, О.Корх-Черби, Т.Кулікової, Л.Пасечник, Є.Сарапулової, С.Теплюк, С.Трошиної та ін., у яких розкрито генезис інституту губернерства, особливості навчально-виховної діяльності домашнього педагога, його професійні функції та якості; обґрунтовується зміст його професійної освіти тощо.

Усі ці публікації свідчать про інтерес науковців до означеної проблеми та на користь її подальшого дослідження, адже фахівець-професіонал – це цілісний суб'єкт, активний, вільний, відповідальний у проектуванні, освітньому й творчому перетворенні власної діяльності, основними особливостями діяльності якого є комплексність, цілісність, творчий характер, поєднання колективної діяльності та індивідуальної творчості [2, с. 47-48] і формується він у особливому освітньо-виховному середовищі вищого навчального закладу.

Формулювання цілей статті... З огляду на вищезазначене метою даної публікації є аналіз впливу вузівського освітньо-виховного середовища на становлення професіоналізму, особистісне зростання майбутнього губернатора.

Виклад основного матеріалу дослідження... На сучасному етапі розвитку вищої професійно-педагогічної освіти однією із суттєвих проблем стає узгодження потреб майбутньої практичної діяльності випускників вузів із змістовим та операційним компонентами їх підготовки. Модель професійної діяльності повинна бути орієнтиром фахової підготовки, а її зміст спрямовуватись на формування професійних та особистісно значущих якостей сучасного фахівця: інтересу до професійної діяльності; умінь й навичок рефлексії; сформованості духовних цінностей; ступеню усвідомленості власних професійних дій; опори в роботі на знання особливостей предмету власної діяльності; сформованості найважливіших моральних якостей; спостережливості; здатності працювати за різними технологіями і методичними системами [2, с. 26].

Соціальна ефективність та якість, оптимізація сучасної вищої професійної освіти, її відповідність європейським та світовим стандартам визначається взаємодією наступних чинників, як от – зміст навчання; високий професіоналізм та компетентність викладацького складу вузів; застосування активних форм та методів навчання, новітніх освітніх технологій, спрямованих на розвиток пізнавальної активності й самостійності майбутніх фахівців; гуманістичною спрямованістю навчально-виховного процесу, індивідуальним підходом [3, с. 8].

Система підготовки губернерів у ВНЗ у якості базових цілепокладальних компонентів (С.Куприянов) містить, з одного боку, формування й розвиток необхідних професійних якостей (педагогічних знань, умінь, інтуїції), що забезпечать їм професійний підхід до діяльності, а з іншого – створення умов для постійного

удосконалення власної педагогічної майстерності (формування установки на саморозвиток, залучення до експериментальної роботи). Зміст цієї підготовки інтегрує загальнопрофесійне навчання та пошук й розвиток індивідуального професійного іміджу. Професійна підготовка повинна забезпечити оволодіння майбутнім домашнім педагогом усім комплексом знань та практичних умінь для надання багатопрофільних послуг й педагогічної допомоги сім'ї в індивідуальному навчанні й вихованні дитини, її соціалізації, розвитку творчих здібностей, корекції поведінки; сприяти виробленню умінь надавати необхідну психолого-педагогічну допомогу батькам тощо.

Майбутній гувернер, отримавши професійну освіту у ВНЗ, повинен володіти системою компетенцій, а саме – педагогічною (знаннями з теорії та історії педагогіки, загальної та дошкільної психології, історії функціонування інституту домашніх вихователів, знаннями пріоритетних гувернерських методик, педагогічних технологій та стратегій виховання та навчання; уміннями організувати навчально-виховний процес в умовах сім'ї, готовністю до визначення оптимального змісту, форм та методів згідно об'єктивних умов); соціально-правовою (відповідними законодавчо-правовими знаннями у контексті використання їх у професійній діяльності; вміннями визначати власний соціальний статус, стримано реагувати на психоемоційний стан членів сім'ї; усвідомленням необхідності соціалізації дитини, яка виховується в умовах сім'ї); комунікативною (сформованим почуттям емпатії; уміннями спілкуватися з членами родини), творчими уміннями й навичками (здатністю до педагогічного імпровізування, використання спеціальних педагогічних здібностей; уміннями оперативного реагувати на незаплановані зовнішні впливи, створювати оптимальні умови освітнього процесу, що стабілізуватимуть психоемоційний стан дитини тощо). Для домашнього педагога, який працюватиме в умовах родинного простору чи у спеціальних закладах закритого типу, з особливими категоріями дітей та родин, надзвичайно важливим є формування креативності, що проявляється у ініціативності особистості; широті асоціацій, гнучкості й оригінальності мислення, у високій мотивації до творчої діяльності; відкриває можливості до самоактуалізації, самореалізації упродовж всього життя.

На основі вищезначених компетенцій відбувається становлення професіоналізму фахівця як сукупності психофізіологічних, психічних і особистісних змін, що відбуваються у людини в процесі оволодіння та довготривалого виконання певної діяльності, та забезпечують якісно новий, більш ефективний рівень вирішення складних професійних завдань в особливих умовах [2, с. 124]. Професіоналізм – це інтегральне особистісне утворення, а його досягнення передбачає не тільки професійну майстерність, а й відповідні індивідуально-професійні якості.

У процесі підготовки майбутніх педагогів, зокрема й гувернерів, до професійної діяльності виокремлюють допрофесійний період, який припадає на студентські роки. Це час професіоналізації – цілеспрямованої підготовки до освоєння того виду професійно-педагогічної діяльності, в якому планується застосовувати набуті професійні знання, вміння і навички [1, с. 128]. Професійна підготовка у вузі базується на ефективній побудові навчального процесу, забезпечуючи поступову трансформацію пізнавальної діяльності у професійно спрямовану. Готовність майбутнього фахівця до професійної діяльності оцінюється не лише результативністю фахового становлення, але й ефективністю особистісного зростання. Підготовка майбутнього спеціаліста реалізується у педагогічному процесі, що як відкрита, динамічна та саморозвиваюча система включає в себе наступні складові: зміст підготовки відповідно до цілей, конкретних завдань та специфіки професійної кваліфікації цієї підготовки (розглядається як мета та результат фахової підготовки у відповідності до освітньо-кваліфікаційного рівня); педагога як конструктора та організатора процесу навчання, розвитку і виховання майбутнього фахівця; педагогічний інструментарій – методи, прийоми, засоби навчальної взаємодії, організаційні форми навчання; суб'єкта навчання як активного учасника навчальної діяльності, результатом якої є особистісне оволодіння професійним досвідом та вміння його творчо застосовувати у майбутній діяльності.

Професіоналізація процесу навчання у вищій школі починається зі створення спеціального освітньо-виховного середовища, яке має відповідні якісні характеристики, компоненти, складові й повинно стати об'єктивною умовою та чинником формування майбутнього спеціаліста. Прихильники класичної моделі середовищного навчання вважають його сукупністю стимулів, що розширюють зону актуального й найближчого розвитку індивідуума (В.Дрофа); навчаюче середовище включає у себе всю багатогранність відношень, форм та змісту, що виникають у процесі виховання та навчання людини (Г.Беляєв); освітнє середовище є системним педагогічним об'єктом, що перетворює сукупність зовнішніх умов розвитку, навчання й виховання індивіда й передбачає цілеспрямовану педагогічну взаємодію усіх учасників освітнього процесу, їх співрозвиток; це – цілісність, що позитивно впливає на усіх учасників, розвиває й формує їх.

Інноваційне освітньо-виховне середовище, що характеризує сьгодні функціонування більшості ВНЗ в країні, передбачає також трансформацію організації і змісту освіти для інтеграції у світовий освітній простір; оптимізацію кадрового забезпечення; комплексне вдосконалення професійної майстерності викладачів через опанування інноваційними й дослідно-експериментальними видами діяльності з метою підготовки універсальних сучасних фахівців, здатних до динамічного розвитку.

На думку З.Курлянд, професіоналізація процесу навчання у вищій школі відбувається шляхом створення професійно-креативного навчально-виховного середовища. У такому середовищі складається система умов організації життєдіяльності майбутніх спеціалістів, які спрямовуються на формування їх ставлення до світу, до своєї майбутньої діяльності, для розвитку в майбутніх фахівців різних видів мислення. Головними складовими середовища виступають: сучасні засоби навчання, зокрема аудіовізуальні, що мають чітку професійну спрямованість; активні методи навчання ("мозковий штурм", "метод кейсів", метод проектів тощо); сучасні технології навчання, такі як "Дебати", "Диспут", "Колаж", ігри-тренінги тощо; науково-дослідна робота студентів різного рівня складності стосовно проблем майбутньої професії.

Функціонування освітньо-виховного середовища професійного становлення майбутніх гувернерів передбачає необхідність моделювання змісту освіти через збагачення теоретичних знань з психолого-педагогічних та спеціальних дисциплін; актуалізацію набутих теоретичних знань у процесі практичних, лабораторних занять, індивідуальної самостійної, науково-дослідної роботи; "занурення" у активну професійну діяльність під час проходження різних видів практик; усвідомлення студентами значущості й необхідності розвитку професійно-особистісних якостей через систему виховної роботи ВНЗ. Відповідно йдеться про створення дидактичних умов існування цього освітньо-виховного середовища як зовнішніх відносно особистості студента штучних обставин організації навчального процесу у ВНЗ, що виступають причиною і стимулом якісних позитивних змін особистісного розвитку [1, с. 74]. Воно покликане забезпечити реалізацію наступних завдань: формування гувернера як представника певної культури (у широкому значенні цього слова); оволодіння ним не стільки системою знань, фахових умінь і навичок, скільки уміннями їх творчо та оперативно реалізовувати у професійній діяльності; формування потреби у самоактуалізації, професійному самовдосконаленні та самоосвіті задля компетентного вирішення професійних завдань.

Зміст освіти як умова ефективного функціонування освітньо-виховного середовища повинен формуватися з урахуванням загальнодидактичних принципів, зокрема, принципу відповідності змісту освіти потребами суспільного розвитку; принципу єдності змістової і процесуальної сторін навчання; принципу структурної єдності змісту освіти на різних рівнях [4, с. 78]. Разом з тим, варто відзначити й специфічні принципи професійної освіти, а серед них – принцип професійної спрямованості навчання у ВНЗ. Його реалізація у навчально-виховному процесі може відбуватися двома шляхами: через залучення до змісту навчання професійно значущого матеріалу за умови збереження логічної цілісності навчального предмета; або уведення до змісту предмета професійно значущих умінь чи видів діяльності.

Цікавий шлях модернізації змісту професійної підготовки – створення фундаментальних дисциплін, "спроєктованих" на майбутню професійну діяльність або конструювання викладачами таких способів діяльності студентів, які б імітували майбутню професійну діяльність студентів, тобто сприяли розвиткові мисленнєвих якостей студентів: умінь аналізувати, інтерпретувати, систематизувати, узагальнювати, що забезпечить їх професійну підготовку, засвоєння наукових знань [4, с. 93-96].

Підготовка майбутніх гувернерів у вузі повинна бути зорієнтована не лише на оволодіння ними комплексом професійно-зорієнтованих дисциплін, а й базуватися на використанні новітніх технологій, зокрема, технології контекстного навчання, яка має на меті максимально наблизити студентів до їх майбутньої професійної діяльності. Відповідно до теоретичних положень цієї технології, система навчання повинна моделювати предметний та соціальний зміст майбутньої професійної діяльності, виступати формою особистісної активності, яка здатна забезпечити виховання необхідних предметно-професійних і соціальних якостей фахівця. Як і у традиційному навчанні, матеріал пропонується у вигляді навчальних текстів як знакових систем, виступає як інформація для засвоєння. Однак особливість полягає у тому, що за цією інформацією, структурованою переважно у вигляді завдань, проблемних ситуацій, ділових ігор, проглядатимуться реальні контури майбутньої професії.

У технології знаково-контекстного навчання виділяється три базові форми діяльності та численні перехідні, зокрема до базових відносяться форми організації навчання академічного типу (лекції, семінарські заняття, самостійна робота), квазіпрофесійна діяльність (ділові ігри, інші ігрові форми занять), навчально-професійна діяльність (дослідницька робота, виробнича практика, дипломне проектування); у якості перехідних передбачено лабораторно-практичні заняття, імітаційне моделювання, аналіз конкретних ситуацій, спецкурси, спецсемінари. Саме такий підхід дає змогу подолати одну з найбільш яскравих суперечностей професійної освіти – форми організації навчальної діяльності студентів неадекватні формам професійної діяльності фахівців.

Послідовне моделювання цілісного змісту і умов майбутньої професійної діяльності повинно пронизувати матеріал професійно-зорієнтованих курсів з підготовки гувернерів у ВНЗ ("Теорія та історія гувернерства", "Технології роботи соціального гувернера", "Дошкільна педагогіка і психологія", "Методика індивідуального навчання", "Педагогіка сімейного виховання", "Музичне виховання та хореографія", "Самообслуговування та соціально-побутове орієнтування інвалідів", "Розвиток мовлення і дитяча література", "Художньо-прикладна діяльність", "Практичний курс іноземної мови з методикою навчання" та ін.). На семінарських та практичних

заняттях необхідно упроваджувати мікродоповіді з реферуванням визначених проблем, рольові ігри, самоаналіз діяльності студентів, розробку практичних пам'яток виходу з певних професійних чи конфліктних ситуацій, брейн-ринги, прес-конференції, ділові ігри, брейнстормінги, виконання творчих завдань, розробку правил, картографію педагогічної ситуації, апробацію тестів тощо.

Студенти повинні не тільки запам'ятати і правильно відтворити практичні дії, а й на їх підставі продемонструвати творчий характер розуміння та виконання фахових операцій уздовж усього технологічного ланцюжка, передбаченого навчальною програмою. Збільшення частки самостійної роботи, розширення кількості навчальних предметів за вибором студентів, впровадження активних методів навчання (зокрема, тренінгів), здійснення наскрізної неперервної професійно-практичної підготовки сприятимуть лібералізації навчального процесу та форм організації навчання.

Співвідношення знань і умінь у процесі фахової підготовки завжди знаходилось у центрі теоретичних дискусій учених, однак, очевидно, що сучасні вимоги до фахівців передбачають не лише засвоєння ними трансльованих викладачами знань й умінь, а перш за все – необхідність формування таких видів діяльності, які з самого початку включають задану систему знань і забезпечують їх використання в раніше передбачених умовах. Тільки мета, сформульована через види і способи діяльності, може бути реальним практичним орієнтиром для організації засвоєння, відбору змісту навчання й контролю усіх педагогічних засобів, потрібних для усвідомлення певного змісту, а також індикатором досягнення кінцевих результатів [7, с. 119]. Усі навчальні дисципліни повинні складати контекст навчання, а отже, бути засобом загального розвитку особистості студента й одночасно основою майбутньої професійної діяльності.

У теоретико-практичній підготовці майбутніх гувернерів у ВНЗ активні методи навчання відіграють сутнісну роль, адже при їх застосуванні студент змушений активно здобувати, переробляти й реалізовувати навчальну інформацію, подану в такій дидактичній формі, яка забезпечує об'єктивно й значно вищі порівняно з традиційними способами результати навчання практичної діяльності. Професійно-орієнтовані навчальні дисципліни підготовки гувернерів у ВНЗ містять значний простір для використання імітаційних ігрових технологій, зокрема, ділових ігор як імітації професійно-педагогічної діяльності, пов'язаної з управлінням навчально-виховним процесом, рольових ігор як імітаційної форми активного навчання, що має на меті розвиток у студентів аналітичних здібностей, прищеплення умінь приймати рішення в різних професійних ситуаціях. Тим більше, що діяльність гувернера значно відрізняється від роботи інших педагогічних працівників (вчителя, вихователя ДНЗ, соціального педагога), має елементи імпровізації, потребує творчого підходу, урахування умов життєдіяльності сім'ї та особливостей вихованця. Імітаційні та рольові ігри з моделюванням фрагментів професійної діяльності, як от, наприклад, – “Взаємодія гувернера з гіперактивною дитиною”, “Моделювання основних етапів соціально-реабілітаційної роботи гувернера з родиною, що виховує дитину з особливими потребами”, “Педагогічна рада в сім'ї, де виховується дитина з негативними проявами у поведінці (забіяцтво, упертість, брехливість)”, “Специфіка роботи гувернера з певним типом родини (національність, віровизнання, професія батьків, особливості дитяче-батьківських стосунків)”, як свідчить практика, не лише позитивно сприймаються студентами, а й дозволяють їм набути практичні уміння та навички, апробувати теоретичні знання.

Вся організація співпраці суб'єктів навчального процесу у такому освітньо-виховному середовищі буде спрямована на підвищення активності кожного студента у оволодінні професійними вміннями. Ефективність реалізації цілей фахової підготовки залежить також від мотивації студентів (як суб'єктів навчального процесу) до активного здобуття фахової освіти.

Освітньо-виховне середовище здатне набути творчого характеру, тобто стати, на думку К.Приходченко, складним утворенням, що формується в системі як результат спільної організаційно-управлінської діяльності всіх його учасників і має певне змістове наповнення. Таке середовище активно розвиває різноманітні компетенції викладачів та студентів, зокрема: функціональну компетенція, яка полягає в оволодінні вміннями здійснювати репродуктивні, репродуктивно-творчі та творчі види діяльності; в ліквідації непродуктивних контактів; соціально-педагогічну компетенція, яка полягає в розвитку творчого освітньо-виховного середовища в вузі як соціальної системі, яка перебудовує і трансформує системні зв'язки рефлексивної культури з іншими компонентами суб'єктності, змінює її механізми та функції у процесі самовизначення педагогічної особистості, зв'язує цінності, смисложиттєві орієнтації в динамічну єдність; інноваційну компетенція, яка полягає у спрямуванні на розвиток педагогічної системи вузу шляхом інновацій: введення предметів варіативного компоненту за авторськими програмами, робота динамічних і статичних творчих груп, використання авторських навчальних посібників тощо; фасилітативну компетенція, яка полягає у спрямуванні діяльності педагогів на створення оригінальної освітньої практики, в якій взаємодіють суб'єктність і рефлексивна професійно-педагогічна майстерність, культура, саморозвиток, самовизначення, самореалізація [5].

Поява, формування й розвиток особистого стилю професійної діяльності майбутнього гувернера без перебільшення відбувається саме у процесі практичної підготовки, що також є сутнісним елементом освітньо-виховного середовища ВНЗ. Як інтегрований базовий компонент особистісно-професійного становлення фахівця,

вона виступає у якості взаємопов'язуючої ланки між теоретичним навчанням майбутніх гувернерів та їх самостійною роботою. Практика – це процес оволодіння різноманітними видами професійної діяльності, у якому цілеспрямовано створюються умови для самопізнання та самовизначення студента під час виконання різних професійних ролей, формується потреба самовдосконалення.

Розробляючи теоретико-методичні підходи до організації практики гувернерів у ВНЗ, необхідно розглядати її як неперервний процес, що охоплює систему різноманітних видів педагогічних практик, які проводяться протягом всього періоду навчання за наскрізною програмою, з поступовим ускладненням її завдань, змісту, форм і методів; практичного спрямування теоретичної підготовки (використання технології контекстного навчання, опору у процесі викладання на досвід педагогічної діяльності, яким оволоділи студенти під час практики); залучення студентів до пошуково-дослідницької діяльності, до вирішення конкретних педагогічних проблем і ситуацій, з якими вони зіткнулися під час практики; виконання лабораторних завдань, практичних та курсових робіт, змістовно та організаційно пов'язаних з елементами практики; організації спільно з працівниками освітніх установ методичних конференцій, присвячених обговоренню, осмисленню й розробці можливих шляхів вирішення актуальних питань педагогічної діяльності.

Саме таке розуміння практичної підготовки забезпечить реалізацію провідних завдань, серед яких – поглиблення та вдосконалення теоретичних знань, встановлення їх зв'язку з практичною діяльністю; розвиток особистісних якостей, необхідних гувернерові у професійній діяльності; формування професійних умінь і навичок: комунікативних, організаторських, діагностичних, проєктивних, дидактичних, аналітичних; оволодіння сучасними педагогічними технологіями групової, індивідуальної роботи з різними категоріями клієнтів; створення умов для розвитку здібностей і самореалізації студента, для формування власного стилю діяльності; формування творчого й дослідницького підходів до професійної діяльності; розвиток навичок професійної рефлексії.

Досвід вузів України свідчить, що підготовка гувернерів, сімейних вихователів, соціальних гувернерів, інших фахівців цього напрямку потребує перш за все ретельного добору місць, баз проходження практики. Ефективними практичними шляхами є, наприклад, створення "банку" родин, що потребують послуг гувернера, із залученням засобів масової інформації (проведення відповідної рекламної кампанії на телебаченні та у місцевій пресі); налагодження співпраці із загальноосвітніми навчальними закладами, дошкільними установами міста, управліннями освіти й охорони здоров'я, які володіють даними про сім'ї, що виховують дітей з функціональними обмеженнями, обдарованих дітей, тощо.

Щодо виховних аспектів функціонування такого середовища, то конструювання змісту професійної підготовки, добір активних методів навчання, ретельно організована практична підготовка сприяє становленню сталих професійних інтересів особистості, здатна підвищити соціальну відповідальність кожного студента, виконувати соціально-терапевтичні функції. Активізація навчальної діяльності студентів, формування у них прагнення до самостійного вибору мети, вміння брати відповідальність за особистісний вибір та його наслідки, проєктування траєкторії власної навчальної діяльності, ефективність її реалізації з врахуванням особистісних потенційних можливостей, об'єктивної оцінки власних досягнень та корекція і регулювання власної пізнавальної діяльності залежить, в першу чергу, від зовнішніх факторів мотивації активної навчальної діяльності кожного студента, а саме – від стратегічних цілей системи освіти, суспільно-економічних вимог та особистості викладача вищої школи, його професіоналізму.

Особистісно-орієнтований підхід стає основою функціонування такого освітньо-виховного середовища й вимагає від студента визначення власної навчальної мети, усвідомлення особистісної освітньої траєкторії та створення особистого освітнього продукту, який відображає досвід практичної діяльності щодо засвоєння ним засобів діяльності, а також його власну творчість як майбутнього спеціаліста. Створення особливого освітньо-виховного середовища у ВНЗ з інноваційною, професійно-креативною спрямованістю впливає на мотивацію навчання студентів, залучає їх до різноманітних видів самостійної роботи, внаслідок чого підвищується рівень знань, умінь, навичок майбутніх спеціалістів, набувається досвід творчої діяльності, формується ціннісне ставлення до професійної діяльності, а отже, підвищується якість освіти. Взаємодія у ньому будується на засадах творчої взаємодії суб'єктів освітньо-виховної діяльності; концептуальними засадами є добровільність і партнерство, визначальними ознаками – особистісний розвиток всіх учасників освітньо-виховного середовища, а очікуваним результатом стає позитивна динаміка сформованості професійних та особистісних якостей.

Висновки... Отже, створення й функціонування освітньо-виховного середовища ВНЗ як чинника професійного становлення майбутніх гувернерів, компоненти й складові якого є цілісною системою, передбачає наявність таких педагогічних умов: конструювання та відбір змісту професійної освіти відповідно до моделі майбутньої фахової діяльності; організація навчально-виховного процесу на принципах педагогічної взаємодії та співробітництва; упровадження імітаційно-ігрового підходу в навчання; створення психологічного комфорту, свободи вибору способів вирішення навчальних завдань, ситуації успіху студентів. Подальший розвиток досліджень у даному напрямку бачиться у теоретико-практичній розробці науково-методичного супроводу

створення та функціонування освітньо-виховного середовища вузу в контексті формування й розвитку професіоналізму майбутніх педагогів, зокрема, й гувернерів.

Література

1. Будак С.В. Формування готовності студентів до іншомовної діяльності з дошкільниками: монографія зі спецпрактикумом / Сергій Валерійович Будак. – К.: Вид. Дім «Слово», 2008. – 288 с.
2. Завалевський Ю.І. Сучасний вчитель: вимір часу: навч.-метод. посібник /Юрій Іванович Завалевський. – К.: «Букрек», 2008. – 288 с.
3. Казакова А.Г. Педагогика профессионального образования: монография / Альбина Григорьевна Казакова. – М.: Экон-Информ, 2007. – 551 с.
4. Попков В.А. Теория и практика высшего профессионального образования: Учеб пособие/ В.А.Попков, А.В.Коржуев. – М.: Академический Проспект, 2004. – 432 с.
5. Приходченко К.І. Творче освітньо-виховне середовище навчального закладу: навчальний посібник / Катерина Іллівна Приходченко. – Харків : Видавнича група „Основа”: „Триада+”, 2007. – 160 с.
6. Сарапулова Є.Г. Психолого-педагогічні основи навчально-виховної діяльності гувернера: монографія /Євгенія Геннадіївна Сарапулова. – К.: МАУП, 2003. – 264 с.
7. Хомич Л.О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів: монографія / Лідія Олексіївна Хомич. – К.: «Магістр-S», 1998. – 200 с.

Анотація

У статті розглядається проблема впливу освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу на формування професіоналізму майбутніх гувернерів.

Аннотация

В статье рассматривается проблема влияния образовательно-воспитательной среды высшего учебного заведения на формирование профессионализма будущих гувернеров.

Summary

The article focuses on proving problem of the influence of education and educational environment of higher education on the formation of future professional governers.

Ключові слова: гувернер, професійне становлення, освітньо-виховне середовище, професійно-педагогічна діяльність.

Ключевые слова: гувернер, профессиональное становление, образовательно-воспитательная среда, профессионально-педагогическая деятельность.

Key words: governer, professional development, education and educational environment, vocational and educational activities.

Подано до редакції 13.03.2011.

УДК: 378.504.03: 621.01: 37.013.43

© 2011

Коробчук Л.І.

ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МАШИНОБУДІВНОГО ПРОФІЛЮ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Зміни в розвитку системи вищої освіти України змушують переглянути подальшу базову підготовку майбутніх фахівців. Саме на педагога і лягає основна відповідальність за формування і правильне викладання навчального матеріалу та засвоєння знань і умінь студента.

У нашому дослідженні ми розглядаємо підходи до формування екологічної культури майбутніх фахівців машинобудівного профілю та можливість формування позитивного ставлення до навколишнього природного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Проблеми пошуку методів підвищення ефективності навчального процесу висвітлюються в працях вітчизняних науковців А.Алексюка, В.Онищука, Ю.Бабанського, Ю.Арутюнова, Н.Борисової, А.Вербицького, А.Балаєва, А.Дьоміна, Г.Пустовіта, С.Дерябо, В.Ясвіна та ін. Питання що до формування екологічної культури особистості вивчалися і досліджувалися П.Кулішем, Г.Сковородою, В.Сухомлинським, О.Салтовським, В.Крисаченком, Е.Гирусовим, Н.Киселевим, Г.Бачинським та ін.

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягає у розкритті педагогічних підходів до процесу формування екологічної культури майбутніх фахівців машинобудівного профілю.

Виклад основного матеріалу дослідження... Сьогодення нашої держави спрямовується на підвищення рівня екологічної грамотності, екологічної освіти, екологічного виховання, екологічної культури майбутніх спеціалістів вищих навчальних закладів та раціональної взаємодії суспільства та природи. Враховуючи виникнення різноманітних непередбачуваних виробничих ситуацій, що можуть потягнути за собою низку екологічних катастроф,